

BANDELE DE STRADĂ - OBIECT AL CERCETĂRII SOCIOLOGICE

Recenzie: Luca Vincenti, "Bande de stradă", Iași: Auto-Publish, 2018, pp. 215

Marțian IOVAN

Director Centrul de cercetări sociale
Universitatea de Vest "Vasile Goldiș" din Arad

E-mail: iovanm@uvvg.ro

Cartea intitulată "Bande de stradă", scrisă de cercetătorul științific italian dr. Luca Vincenti, care posedă o pregătire profesională de sociolog, criminolog, jurnalist și scriitor, reprezintă o apariție editorială inedită, datorită nu numai conținutului științific și stilului elegant, ci și implicațiilor practice. Autorul a fost nevoit să rețină manuscrisul în sertar timp de 15 ani, din cauza rezervelor exprimate de un cerc de scriitori italieni și, mai ales, oameni de presă. Aceștia au refuzat să constate existența unor bande de tineri în cartierele orașelor italiene, în Genova în mod special, susținând că acestea ar fi doar niște fantasme, un fel de născociri, de produse ale imaginației unor sociologi și scriitori neinspirati.

Cartea a putut să apară datorită influenței grupului de specialiști care au sesizat existența funcționării unor "găști", bande de tineri asociați în scopuri recreative, ludice, dar, care începând cu prima decadă a actualului secol, au demonstrat un potențial criminogen în continuă expansiune odată cu trecerea anilor.

Autorul, Luca Vincenti, a identificat existența unor bande de imigranți de origine hispanică și africană, ale căror organizare, morfologie, valori și norme interne le-a studiat utilizând metode și tehnici de abordare ale sociologiei grupurilor mici. Au existat voci în mediul specialiștilor din mediul academic, ale unor sociologi, criminologi, procurori și polițiști care au apreciat eforturile de cercetare a fenomenului social al bandelor depuse de L. Vincenti, și mai ales rezultatele la care a ajuns. În acest sens, profesorul Luigi Alfieri, de la Universitatea de Studii din Urbino, considera că lucrarea despre organizațiile de stradă constituie "o operă cu caracter internațional, remarcabilă, atât de originală și inovativă încât incrementează în mod semnificativ cunoștința unui fenomen social nou pentru Europa".¹

Obiectivul cercetării asumate de autor constă în a întreprinde o cercetare socio-criminologică a fenomenului social al bandelor de stradă, a modului cum se formează, evoluția și funcționarea lor în orașe din Italia, luând în considerare istoricul acestora, dispersia la scară internațională și, în special, în Uniunea Europeană, valorile care le ghidează și identificarea potențialului criminogen asociat tipurilor de bande de stradă.

Metodologia utilizată de autor este cea preluată din sociologia grupurilor mici în contextul unei strategii de cercetare interdisciplinară. Metodele și procedeele de cercetare frecvent utilizate sunt interviul, sondajul de opinie, studiul de caz, observația de teren, analiza longitudinală a evoluției personalității, metoda cauzal-genetică, analiza datelor statistice, metoda istorică și abordarea comparativă. Autorul valorifică o amplă bibliografie din literatura de profil, din cea americană în mod special și de limbă italiană, spaniolă și franceză.

¹ Citatul semnat de Luigi Alfieri este preluat de pe coperta 2 a cărții.

Cartea are patru părți referitoare la: preistoria bandelor, originea bandelor de stradă hispanice; organizații de stradă și mentalități: norme, valori și structură; banțele de stradă din Genova în comparație cu cele din S.U.A.; banțele de stradă din 2017.

Referitor la istoria lor, banțele de stradă își au originile cu peste 200 de ani în urmă, fiind un produs al industrializării, urbanizării, colonialismului și conflictelor manifestate la scară macrosocială. Primele bande la New York, Chicago sau la Los Angeles își fac apariția pe la începutul secolului al XIX-lea.², ajungându-se ca astăzi numărul lor să fie de peste 1500 într-un singur oraș - Los Angeles. Autorul demonstrează cum banțele, născute în S.U.A., s-au răspândit treptat în întreaga lume. În Uniunea Europeană fenomenul de expansiune a organizațiilor de stradă s-a făcut vizibil începând cu anii 2000. *Pattern*-ul, valorile inspiratoare ale mentalității de bandă, normele interne, ritualurile de primire de noi membri, mobilitatea pe verticală, recompensele și pedepsele, rolul liderului statornicite în viața celor americane s-au reprodus, dealungul deceniilor, la banțele apărute pe celelalte continente. Autorul nu subestimează aspectele individuale, cele care scot în evidență specificul grupurilor de stradă din alte părți ale lumii, implicit din Italia.

În a doua jumătate a secolului al XX-lea, subliniază autorul, proliferază rivalitățile dintre bande, se coagulează o cultură, o mentalitate consistentă ale fiecărei bande – ca fruct al contextului socio-cultural al orașului, cartierului și străzii în care-și au teritoriul.³. Grupul este cel care modelează cultura și conduita individului oferindu-i tehnicile comportamentului ilicit, stimulându-i formarea de motivații și atitudini antisociale, a crezului și tendințelor impulsive. Dacă mediul cultural în care trăiește individul este îmbibat de modele și valori negative, acestea vor influența declanșarea comportamentului ilicit.

Odată cu nașterea primelor bande de stradă din Statele Unite ale Americii, au fost instituite reguli, valori și norme ale grupului. Printre cele mai importante reguli valabile pentru membri erau: necolaborarea cu poliția; interdicția de a da informații în exteriorul grupului; orice ofensă adresată grupului sau vreunui membru trebuie urmată de ripostă; omerta; nicio dată să nu ucizi în propriul cartier; să nu implici persoane nevinovate, inclusiv femei și copii etc. Astfel de valori și norme și-au păstrat locul și rolul în evoluția bandelor de stradă, până azi. În același timp, și-au lăsat puternice amprente asupra mentalului de bandă progresul tehnic, urbanizarea, informatizarea societății, amplificarea decalajelor sociale, marginalizarea unor largi segmente de populație. Folosirea armelor de foc, piața drogurilor, traficul de carne vie, informatizarea societății, utilizarea telefoanelor mobile etc. au condus la diversificarea orientărilor bandelor, la proliferarea violenței, pe de o parte, și la creșterea dificultăților de a preveni și descoperi actele criminale de către organele de poliție.

În partea a doua și a treia, L. Vincenti abordează matricea codului care orientează comportamentul bandelor, respectiv normele, valorile și mentalitățile specifice. Ceea ce este relevant pentru definirea mentalului de bandă constă în contradicția dintre valorile, atitudinile, orientarea membrilor bandeii – care sunt direcționate antisocial, și valorile, mentalul oamenilor obișnuși, ale societății în ansamblu. Reputația individuală și de grup, stima, onoarea, notorietatea, dreptatea sunt valori asumate de bandă, dar acestea au semnificații egocentrice și antisociale. Omerta și vendeta sunt valori importante care reglează conduita bandelor cu mari înclinații spre violență.

Autorul descrie și explică cu rigurozitate modul de organizare și morfologia bandelor, mobilitatea în interiorul bandeii, rolul liderului, primirea de noi membri, botezul și ritualul inițiativ,

² Vezi A. Valdez, „A Guide to Understanding Street Gangs”, Law Tech Publishing Co. 2000.

³ Mecanismele formării și rolul mentalității de bandă au fost analizate și explicate de către reprezentanți ai Școlii sociologice de la Chicago, care i-a avut ca fondatori pe Albion Small, William I. Thomas, George H. Mead. În acest sens, Edwin Sutherland a elaborat teoria “asocierilor diferențiale”, conform căreia comportamentele criminale nu sunt dobândite pe cale ereditară, ci se învață în mediul cultural al microgrupului deviant prin intermediul comunicării între membri. Grupul este cel care modelează cultura și conduita individului oferindu-i tehnicile comportamentului ilicit, stimulându-i formarea de motivații și atitudini antisociale, crezul și tendințele impulsive. Dacă mediul cultural în care trăiește individul este îmbibat de modele și valori negative, acestea vor influența declanșarea comportamentului ilicit la membrii proprii.

modalitățile de comunicare în bandă, inclusiv rolul comunicării nonverbale (prin mimică, gestică, postură, proximitate, intonație, culori, îmbrăcăminte, rolul tatuajelor și inscripțiilor cu graffiti pe zidurile din cartier etc).

În continuare, autorul analizează fenomenul organizațiilor de stradă din Italia, în mod concret din Genova, în comparație cu cel din S.U.A., desprinzând aspectele analoge și cele specifice. Concluzia la care ajunge este că în Italia, ca și în Europa, fenomenul social al bandelor de stradă este într-o fază incipientă, embrionară, în raport cu amplitudinea și efectele malefice ale lui în America. În ultimele două decenii, se constată o multiplicare a „găștilor” violente. Indiferent dacă sunt bande „de teritoriu”, rasiale, „de stadion”, etnice etc., ele reproduc *pattern*-ul original al celor din S.U.A., care este modelat de contextul socio-cultural și economic din orașul european în care funcționează. Ceea ce este nou în proliferarea bandelor vizează perfecționarea comunicării în interiorul grupului și între grupuri, dezvoltarea network-ului, escaladarea violenței, potențialul sporit de adaptare la un mediu social, instituțional, polițienesc din ce în ce mai bine organizate, cu influențe benefice interesului general. Toate acestea au deschis un teren favorabil apariției unor bande în închisori.

Demersul analitic și explicativ al cercetătorului italian îmbracă formatul unei interesante și foarte accesibile monografii. Prezentările, demonstrațiile, sublinierile devin convingătoare pentru cititor datorită susținerii acestora cu diferite probe, exemple, analize de caz, tabele, figuri și documente ilustrative, poze, situații cu date statistice, forme vizuale ale expresivității comunicării nonverbale, prezentări grafice originale de coduri de bandă și a tabelului cu indicatorii mentalității de bandă etc.

Luând în considerare ideile anterioare, am putea ajunge la concluzia că volumul semnat de Luca Vincenti conține elemente de originalitate în ceea ce privește conținutul științific, stilul de redactare, logica discursului și, nu în ultimul rând, formatul cărții. Putem deduce că opera recenzată poate fi utilă pentru a concepe noi programe de cercetare în domeniu, precum : bandele din închisori, internaționalizarea fenomenului, evoluția și manifestarea fenomenului în Uniunea Europeană, situația fenomenului social al bandelor în țări în care încă nu a apărut o literatură de specialitate în domeniu etc. Deasemenea, cartea are utilitate pentru informarea corectă a cititorilor cu scopul de a-și concepe strategii de apărare și de evitare a unui virtual statut de victimă. Pentru autoritățile judiciare, care au responsabilitatea de a acționa pentru prevenirea și eradicarea actelor de violență, a infracțiunilor, informațiile din cuprinsul cărții sunt un veritabil sfătuitor. Această idee este apreciată de dr. GrațIELA Văduva- șef Serviciul de Analiză și Prevenire a Criminalității din cadrul Direcției Generale de Poliție a Municipiului București, care scria că “am fi încântați ca, în parteneriat cu autorul, să putem dezvolta informația legată de noua generație și tendința unora dintre exponenții ei de organizare în grupuri cu potențial criminogen”.⁴ De asemenea, autoritățile publice, însărcinate cu elaborarea politicilor publice de prevenire și eradicare a criminalității, pot găsi în conținutul cărții un eminent îndrumător.

⁴ Vezi Văduva, GrațIELA, “Prefață” la lucrarea recenzată, pp IV-V și coperta 2.

